

для його покращення за рахунок підвищення кваліфікації працівників, залучення до діяльності молодих фахівців, навчання молоді тощо.

Для посилення стимулюючої ролі зарплати її мінімальний розмір у сільському господарстві необхідно підвищити до розміру прожиткового мінімуму встановленого законодавчо, щоб відновити функцію соціального захисту та мінімальної гарантії для всіх працюючих.

Література

1. Качан С.П. Управління трудовими ресурсами. К.: Вища школа, 2005 р.
2. Ковальов В.В. Аналіз господарської діяльності підприємства. М.: 2002 р.
3. Осовська Г.В. Управління трудовими ресурсами. К.:ЦУЛ, 2003 р.

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Ільченко Л.В.

Науковий керівник: д.е.н., професор Мазур А.Г.

Аналізується сучасний стан і проблеми функціонування ринку праці Вінницької області, розглядаються можливі шляхи вирішення проблем безробіття на регіональному рівні.

Постановка проблеми. Зайнятість населення є одним із найважливіших макроекономічних показників, що разом із обсягом ВВП та рівнем цін визначає економічну кон'юнктуру національного ринку, впливає на рівень життя населення, забезпечує добробут кожного громадянина країни. Це зумовлює необхідність державного регулювання зайнятості для забезпечення її оптимальності та ефективності.

Актуальність проблеми, пов'язаної із зайнятістю населення і раціональним використанням трудового потенціалу, зростає в зв'язку з уповільненням соціально – економічного розвитку України і переходом на ринкові відносини. Сучасний період економічних і соціальних перетворень характеризується перш за все кризою, що має прояв у вигляді спаду виробничої і інвестиційної активності, розгортанні інфляційних процесів, падінні рівня добробуту основної частини населення.

Тому забезпечення конкурентних переваг національного ринку праці є пріоритетом соціально – економічної політики і пов'язано з конкурентоспроможністю робочої сили, високим рівнем зайнятості і соціального захисту, наближенням до світових стандартів заробітної плати і доходів населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зауважити, що з початком ринкових перетворень в українському суспільстві проблеми зайнятості та безробіття постійно перебувають у центрі уваги вітчизняних учених. Ці питання порушують у своїх роботах Д. Богиня, О. Грішнова, Ю. Краснов, С.Бандура, В. Онікієнко, Е. Лібанова, М. Шаленко, Г.Купалова, В.Дієсперов. Регіональний аспект регулювання проблем зайнятості населення розкриваються переважно в роботах західноукраїнської школи науковців – М. Долішнього, С.Злупка, С. Трубича.

Ціль роботи. Дослідити сучасний стан та проблеми зайнятості населення Вінницької області і визначити основні напрямки та перспективи ефективного розвитку зайнятості населення в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Ринок праці Вінницької області за останні роки зазнав значних змін і продовжує надалі набувати нових тенденцій. Сучасний стан ринку праці регіону характеризується наявністю комплексу проблем. Рівень зайнятості населення на Вінниччині у 2007 році залишається нижчим ніж у середньому по Україні на 0,2 процентних пункти, а рівень безробіття – на 0,3 процентних пункти, рівень зареєстрованого безробіття є вищим за середньо державні на 0,5 процентних пункти. За сучасної соціально – економічної ситуації чітко простежуються структурні, функціональні та компонентні диспропорції в територіальному розвитку, які зумовлюють і відповідні деформації в системі зайнятості населення. Так найвищим рівень зареєстрованого безробіття, а відтак найнижчий рівень зайнятості за останні роки спостерігається у Оратівському, Піщанському, Погребищенському, Чернівецькому, Чечельницькому, Крижопільському районах.

Важливим індикатором на ринку праці є навантаження на одне вільне робоче місце. Його рівень є досить високим, що свідчить про наявність значних диспропорцій між попитом і пропозицією робочої сили. Так станом на 1 січня 2008 року на кожне вільне робоче місце в середньому у Вінницькій області припадало 15 осіб, що шукали роботу (у 2006 році – 14 осіб), тобто пропозиція робочої сили перевищувала попит на неї. Тоді як в середньому по Україні даний показник становив 4 особи – у 2008 році (у 2006 році – 6 осіб). Особливо високою залишається напруга на ринку праці в Чернівецькому, Ямпільському, Погребищенському, Піщанському, Крижопільському районах, де навантаження на одне вільне робоче місце коливається в межах від 49 до 140 осіб, тобто перевищує середній рівень на Вінниччині у 5 – 9 разів.

З погляду забезпечення соціальної стабільності особливе занепокоєння викликає значна середня тривалість незайнятості, яка в середньому на Вінниччині у 2007 році дорівнювала 12 місяців. Понад 32% безробітних громадян перебували у цьому стані понад рік. Довгострокове безробіття породжує бідність і подальше розшарування населення за рівнем доходів, маргіналізацію населення та багато інших негативних наслідків.

Ще однією негативною рисою сучасного ринку праці Вінниччини, яка є прямим наслідком перехідного періоду від адміністративно – командної до ринкової економіки, є вимушена неповна зайнятість або приховане безробіття. Його існування зумовлене надлишком робочої сили стосовно такої, що необхідна для виробництва продукції, яка користується попитом на ринку. Незважаючи на позитивну тенденцію скорочення прихованого безробіття, що спостерігається у більшості сфер економічної діяльності і регіонів області протягом останніх років, його масштаби залишаються значними. У 2007 році 3,2% працівників перебували у вимушених адміністративних відпустках без збереження або частковим збереженням заробітної плати, 11,3% працювали в режимі неповного робочого дня.

Важливою проблемою залишається порівняно складна ситуація із зайнятістю окремих соціально – демографічних груп населення. Молодіжний сегмент ринку праці характеризується тим, що рівень безробіття молоді у 2007 році (8,6%), майже у 1,5 рази перевищував середній по області. Це означає, що значна частина молоді не в змозі адаптуватись до ринкових умов і виявляється неконкурентоспроможною на ринку праці. Для цієї категорії підвищується ризик щодо успішного працевлаштування, знижується загальна ймовірність знайти будь – яку роботу. Труднощі працевлаштування спонукають молодь займатися нерегламентованою, а то й тіньовою діяльністю, що, як відомо, призводить до ще більш негативних наслідків.

За середнього в області рівня зайнятості у 2007 році 58,3% рівень зайнятості жінок дорівнює 52,5%. Становище жінок на ринку праці визначається такими негативними чинниками як: прискорені масштаби їхнього вивільнення з виробництва, набагато вище навантаження на одну вакансію порівняно з чоловіками; ускладнення процесу працевлаштування; обмежені можливості кар'єрного росту; висока питома вага жінок, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно – гігієнічним нормам.

У сучасному суспільстві проблема зайнятості інвалідів набуває особливої актуальності у зв'язку з постійним зростанням їхньої чисельності та низьким рівнем зайнятості, що викликає соціальну напругу у суспільстві, оскільки для інвалідів мати роботу – це можливість підвищити соціальний статус, свою значущість, поліпшити добробут. Для суспільства працюючий інвалід – це розв'язання багатьох соціальних проблем. На сьогодні, залишається низьким рівень працевлаштування інвалідів, недостатньо створюються робочі місця для даної категорії людей, тільки починає формуватись безбар'єрне середовище для інвалідів як головний засіб прискорення їх інтеграції в суспільне життя.

Проблеми безробіття в сільській місцевості є гострішими, ніж в інших секторах ринку праці. Характерними особливостями сільського ринку праці Вінниччини є: високий рівень безробіття громадян працездатного віку й молоді; інтенсивне скорочення зайнятості сільських жителів у сільському господарстві; низький рівень оплати праці; інтенсивне переміщення трудових ресурсів у приватний сектор; збільшення кількості сільських жителів, зайнятих у несільськогосподарських галузях виробничої сфери села; високий відсоток зайнятих у сезонних роботах; збільшення кількості самозайнятого населення; міграційні процеси; негативні демографічні процеси, що характеризуються тотальним старінням сільського населення, вимиранням українського села; глибока системна криза аграрного сектору; занепад сільських територій.

Розвиток ринку праці у Вінницькій області ускладнюють негативні тенденції сучасних демографічних процесів:

- зменшення народжуваності і збільшення смертності, що призводить до загального зменшення чисельності населення (лише за період з січня 2006 року по січень 2008 року чисельність населення Вінниччини за рахунок природного скорочення зменшилось на 25 тис. чол.);
- старіння населення, збільшення навантаження на його працездатну частину;
- скорочення тривалості життя як чоловіків, так і жінок;
- погіршення здоров'я нації;
- посилення інтенсивності міграційних процесів (лише за період з січня 2006 року по січень 2008 року чисельність населення Вінниччини за рахунок механічного скорочення зменшилось майже на 4,5 тис. чол.).

Негативною тенденцією сучасного ринку праці Вінниччини є масові вивільнення працівників з підприємств, установ і організацій. Так у 2007 році чисельність вивільнених працівників на 22,5% була вищою від передбачуваних обсягів. Особливо значними є перевищення за такими видами економічної діяльності, як: сільське господарство, мисливство, лісове господарство (на 46,6%), торгівля (30,0%), промисловість (29,7). Випереджаючі позиції за чисельністю вивільнених займають Піщанський, Вінницький, Тульчинський, Шаргородський райони [5, с.444].

Уповільнення соціально-економічного розвитку призводить до зміни чисельності працівників за видами економічної діяльності. Для прикладу, за період від 2006 року до 2007 зменшується чисельність працівників зайнятих у сільському господарстві – на 12,3 тис. осіб, в промисловості – на 3,9 тис. осіб, а збільшується зайнятих у діяльності готелів і ресторанів – на 13,5 тис. осіб, у фінансовій діяльності – на 1,5 тис. осіб, освіти – 1,7 тис. осіб. Низька продуктивність праці викликана, в першу чергу, незадовільним станом умов праці найманих працівників. Адже, досить високою залишається частка штатних працівників у їх обліковій кількості, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам. У 2007 році даний показник сягав 19,4%.

Важливим фактором підвищення життєвого рівня населення, розширеного відтворення робочої сили є рівень оплати праці. Існують райони, де заробітна плата не досягає середньообласного рівня – 484 грн., при цьому рівень заробітної плати в області майже на чверть нижчий, ніж у середньому по Україні. У таких районах як Барський, Гайсинський, Муровано – Куриловецький, Могилів – Подільський, Оратівський, Піщанський, Теплицький, Шарго-родський, Чернівецький, Чечельницький, оплата праці знаходиться на рівні мінімальної заробітної плати. Найвищий рівень оплати праці спостерігається у Крижопільському - 709,8 грн., Вінницькому

– 670,9 грн., Погребищенському – 633,2 грн., Томашпільському – 578,6 грн. районах, найвищий рівень – у Могилів - Подільському – 378,3 грн., Жмеринському – 380,1 грн. районах. Заборгованість з виплати заробітної плати у галузях економіки області зменшилась за рік на 40%, разом з тим, станом на 01.01.2007 р. вона досягає 30,5 млн. грн.

Рівень життя населення визначається його працевлаштуваністю, тому основна увага приділялася створенню робочих місць та зменшенню рівня безробіття. Протягом 2007 р. в області створено 38,0 тис. робочих місць, з яких суб'єктами господарської діяльності з правом юридичної особи – 10,8 тис. осіб, фізичними особами – 27,2 тис. осіб. За сприянням служби зайнятості 1,9 тис. безробітних одержали одноразову виплату допомоги по безробіттю і організували підприємницьку діяльність, створивши для себе робочі місця і започаткувавши власну справу. Завдяки дотаціям з коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, роботодавцями Вінниччини створено 3,0 тис. додаткових робочих місць.

Невирішеним залишається питання «тіньової» зайнятості населення, тому 11 жовтня 2005 року розпорядженням голови облдержадміністрації було затверджено заходи щодо легалізації в області «тіньової» зайнятості населення, в результаті чого було виявлено численні факти не оформлення трудових відносин належним чином. Усунення цих порушень сприяло збільшенню рівня зареєстрованої зайнятості, зменшенню рівня безробіття та збільшенню надходжень до місцевих бюджетів.

Висновки. Важливою складовою соціально-економічної політики, що спрямована на зростання конкурентоспроможності економіки, є створення конкурентного ринку праці, аналогічного ринкам праці розвинутих країн світу. Зазначені питання є особливо актуальними на сучасному етапі інтеграції України у світову економічну систему.

Тому державна стратегія забезпечення ефективного використання робочої сили повинна охоплювати значну кількість компонентів, серед яких найважливішими є підвищення життєвого рівня і зайнятості населення, а саме:

- створення ефективних робочих місць у державному і приватному секторах економіки;
- проведення політики стимулювання й підтримки зайнятості;
- зростання платоспроможного попиту;
- забезпечення ефективного відтворення робочої сили шляхом гарантії основних соціальних показників і нормативів на рівні, не нижчому за прожитковий мінімум;
- відновлення відтворювальної та стимулюючої функції заробітної плати;
- формування раціональної структури грошових доходів і витрат населення в результаті змін в оподаткуванні особистих доходів та легалізації тіньової економіки;
- зменшення диференціації населення за рівнем життя;
- здійснення стратегії боротьби з бідністю.

Розроблення державної стратегії ефективного використання робочої сили й механізмів її реалізації є важливим важелем та рушійною силою подальшого соціально-економічного розвитку регіону.

Література

1. Закон України “ Про зайнятість населення” від 1991 року
2. Сучасний стан регіонального ринку праці / А. Є. Величко //АгроСвіт. – 2007. - №18. – с. 30 – 32
3. Статистичний щорічник Вінниччини за 2007 рік.

ГОСПОДАРСЬКЕ ЗАКОНОДАВТВО – ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тяннікова К. П.
Керівник: к.ю.н., доцент Письменна О.П

Розглядалися цілі, завдання та функції, проблеми формування системи господарського законодавства.

Розвиток національної економіки забезпечують господарські закони, сукупність яких є господарським законодавством. Господарським законам властиві економічний зміст і правова форма. Вони є оптимальними поєднанням економіки та права у процесі господарювання. Господарські закони зобов'язані розвивати економіку, вказувати їй шляхи і засоби вдосконалення, бути попереду економіки і визначати правила господарювання. Під ефективною економікою слід розуміти рентабельне виробництво. Що забезпечує внутрішній ринок національними товарами та високу якість життя громадян. Ефективність економіки залежить від якості, стабільності й конструктивності законодавства.

Спробуємо визначити законодавчу ефективність в економіці, становити пріоритетний вплив правових засобів на становлення й розвиток економічних процесів у країні, показати економіко – правовий взаємозв'язок змитою забезпечення виконання державних цільових програм, обґрунтувати необхідність адаптації господарського законодавства до правової системи Європейського Союзу, запропонувати заходи з підвищення ефективності господарського законодавства й економіки.

Під ефективністю господарського господарства слід розуміти наявність очікуваного (планового) результату від упровадження законодавства в конкретній сфері господарювання, досягнення поставленої в конкретний термін за рахунок реалізації оптимальних правових засобів. Зміст ефективності господарських